

LÆRING ■ Hvor meget dygtigere bliver man af at gå et ekstra år i skole? Højere løn kan ligne et bevis for, at folk har lært mere, men sådan hænger det ikke altid sammen, viser nyt dansk studie.

Akademisk signalværdi

ANDERS BOAS

Hvor meget dygtigere bliver man af et ekstra år på universitetet? Spørgsmålet er helt centralt i tidens store uddannelsespolitiske strid – konsekvenserne af regeringens forslag om at forkorte længden på nogle kandidatuddannelser – men overraskende svært at svare på.

»Der er faktisk et nyt studie fra Singapore, hvor man undersøger forskellen på at læse tre eller fire år på universitetet,« bemærker Hans Henrik Sievertsen, der er seniorforsker ved VIVE og lektor i økonomi ved University of Bristol.

Studiet fra Singapore viser, at studerende, der går et ekstra år på universitetet, tjener mere i årene efter endt uddannelse, og økonomer opfatter generelt højere løn som et udtryk for, at folk er dygtigere. Men spørgsmålet er, hvad der *forklarer* den højere løn, påpeger Sievertsen: For selvom de studerende i studier som det singaporeanske kan veksle det ekstra år med forelæsninger til en klækkelig løngevinst, kan vi ikke vide, om det skyldes, at den længere uddannelse reelt har gjort de studerende dygtigere og mere produktive, eller om arbejdsgiverne i stedet betaler for noget andet.

Sammen med kollegerne Anne Toft Hansen og Ulrik Hvidman har Sievertsen netop fået et studie af danske studerende publiceret i Journal of Labour Economics, og studiet illustrerer, hvorfor det er så svært at svare på, om flere år i auditorierne gør de studerende til mere værdifulde medarbejdere:

»Man kan generelt se, at dem, der gennemfører flere års uddannelse, klarer sig bedre på arbejdsmarkedet, og vi håber, at det er, fordi den ekstra uddannelse gør dem dygtigere. Det er en af de underliggende antagelser, når vi som samfund investerer rigtig meget i uddannelse,« siger Hans Henrik Sievertsen.

Men det danske studie dokumenterer, at en anden faktor også spiller en rolle, når arbejdsgivere er villige til at betale ekstra for en medarbejder med et »finere« eksamensbevis.

Nogle mennesker har i udgangspunktet flere færdigheder eller er mere flittige end andre, og de vil have lettere ved at gennemføre en lang og svær universitetsuddannelse og ende med et flot eksamensbevis i hænderne. Derfor kan et velgennemført studie fungere som et ret pålideligt signal om, hvilken slags medarbejder en arbejdsgiver er i gang med at ansætte – uafhængigt af hvad man faktisk lærer undervejs. Sammenhængen mellem finere eksamensbeviser og højere løn behøver derfor ikke at være et udtryk for, at de studerende er blevet dygtigere, men kan også skyldes, at arbejdsgiverne betaler ekstra for de veluddannede, fordi de har en forventning om, at de er særligt kvikke og flittige:

»Hvis uddannelse kun er et spørgsmål om at signalere sine eksisterende færdigheder, og folk ikke lærer noget brugbart på universitetet, ville det være en rigtig dyr måde at finde ud af, hvem der er de bedste medarbejdere,« siger Hans Henrik Sievertsen.

ET HELDIGT GENNEMSNIT

Normalt er det så godt som umuligt at afgøre, om gevinsten af uddannelse på arbejdsmarkedet

Jo længere man studerer, jo mere får man typisk i løn. Men det betyder ikke nødvendigvis, at man har lært mere. Arkivfoto: Mathias Bojesen, Scanpix

det skyldes, at de studerende faktisk har lært noget, de kan bruge i deres job, eller om arbejdsgiverne bare køber sig til mennesker med ønskværdige karaktertræk.

Men Sievertsen og kollegerne har fundet én situation, hvor de med ret stor sikkerhed kan sige, at forskellen må skyldes signalværdien. De undersøger nemlig studerende fra Aarhus og Københavns Universitet, der har klaret sig lige godt på studiet, men som alligevel ender med at have et mere eller mindre prangende eksamensbevis:

»Vi kan jo ikke lave et forsøg, hvor vi giver tilfældige karakterer til de studerende, men til gengæld kan vi udnytte, at de studerende skulle have konverteret deres karakterer, da man i 2007 overgik fra 13-skalaen til den nye syvtrinsskala,« forklarer Hans Henrik Sievertsen.

Den nye skala havde færre trin, så uanset om man havde fået otte eller ni, blev det eksempelvis omregnet til et syvtal på den nye skala.

»Det betød, at folk, der havde præcis samme gennemsnit i slutningen af juli 2007 en måned senere kunne have forskellige gennemsnit, fordi de tilfældigvis havde haft en mere eller mindre heldig kombination af karakterer,« siger han.

På den måde kan forskerne se, hvad der sker, når studerende, der i gennemsnit burde være lige dygtige, pludselig har fået et højere eller lavere snit alt afhængigt af kombinationen af karakterer:

»Vi kan se, at dem, der var heldige, da karaktererne skulle konverteres, får en markant højere løn i de første to år efter endt uddannelse. Hvis man eksempelvis sammenligner to studerende med samme snit inden konverteringen, men som omregnet til den nye skala henholdsvis får syv og otte i gennemsnit, vil den ene få omkring ti procent højere løn end den anden, og det er en ret markant forskel, når man tænker på, at de i udgangspunktet skulle være lige dygtige,« siger Hans Henrik Sievertsen.

Omvendt viser studiet også, at sammenhængen mellem uddannelse og løn formodentlig ikke kun skyldes karakterernes signalværdi:

»Vi kan se, at dem, der har været uheldige, ret hurtigt indhenter de andre, og efter fem år kan vi ikke længere se en forskel, så det ser ud, som om arbejdsgiverne ret hurtigt finder ud af, hvor dygtige folk faktisk er.«

KARAKTERER I STEDET FOR NETVÆRK

Studiet kan ikke fortælle os, hvor meget universitetsstuderende får ud af at læse et år mere, men det viser, at vi er nødt til at tage højde for signalværdiens betydning: Hvor stor en rolle den spiller, er ret afgørende for, hvilke konsekvenser man kan forvente af regeringens forslag om kortere uddannelser:

»Hvis meget handler om signalværdi, og de studerende ikke rigtig lærer så meget ekstra, som de kan bruge på arbejdsmarkedet, vil det ikke gøre den store forskel, om folk læser et eller to år på deres kandidatuddannelse. Men hvis effekten af et års ekstra uddannelse primært skyldes ekstra indlæring, må vi forvente, at de studerende, der har læst en etårig kandidat, vil skabe mindre værdi på arbejdsmarkedet,« siger Hans Henrik Sievertsen.

Det studie, der kommer nærmest den danske situation, er ifølge Sievertsen et studie fra

2018, hvor økonomer har undersøgt en reform på universitetet i Los Andes i Colombia. Her reducerede man undervisningen med 14-20 procent, og det fik lønnen til at falde cirka 13-16 procent for dem, der kom ud på arbejdsmarkedet med mindre undervisning, selvom kvaliteten af de studerende i udgangspunktet var den samme.

Det antyder, at tabt undervisning reelt gør de studerende mindre dygtige. Men der er langt fra Los Andes til de danske auditorier, påpeger Sievertsen, og selvom resultaterne ikke ser ud til at skyldes de studerendes eksisterende færdigheder, er det svært at vide, om arbejdsgiverne betaler mindre, fordi de tror, at de studerende er blevet mindre dygtige, eller fordi de reelt har lært mindre.

Hans Henrik Sievertsens egen oplevelse som underviser er, at mange studerende siger, at de hellere vil have høje karakterer og ikke lære så meget, end de vil lære meget og få et lavere snit, og det er uheldigt, fordi det kan få folk til at vælge fag og uddannelse efter at få højest mulige karakterer i stedet for at vælge det, der passer bedst til ens evner og interesse.

Det store fokus på karakterer bliver imidlertid delvist retfærdiggjort af det danske studie, og det lader særligt til at være folk med mindre stærke netværk og dårligere adgang til relevante akademiske studiejobs, der er afhængige af karakterernes signalværdi:

»Hvis man læser jura, og ens forældre er advokater, har man nok et netværk, der kan sige, at man er dygtig, selvom man har været uheldig med karaktererne. Men hvis ens forældre er ufaglærte, er ens karakterer måske det eneste signal, man kan sende, om, hvor dygtig man er. Det er præcis, hvad vi finder, når vi ser på børn af højt- og lavtuddannede,« siger Hans Henrik Sievertsen.